KFV-forskaren

Medlemsblad för Katrineholm-Flen-Vingåker Släktforskarförening

Nr 3 December 2020

I detta nummer av KFV-Forskaren får vi läsa om ett överfall med dödlig utgång i mellersta Sörmlands gruvdistrikt, brott och straff, julens bröd och drycker samt DNA-kursen i Katrineholm.

Vi får också en historielektion om Sveriges alla krig sedan 1400-talet. Kanske missade vi något av dem i skolan? Vad gjorde en glansstrykerska? Vad mer kan man hitta i kyrkböckerna? Som vanligt ett blandat innehåll.

Ur innehållet:

Ordföranden har ordet	2
Medlemsinformation	3
DNA-kurs i Katrineholm	4
Mordet på gruvfogden i Kantorp	5
Svenska krig	7
Utomäktenskapliga förbindelser—ett brott	9
Julens bröd och drycker	10
Prästens arbetsuppgifter	11
Forska på ABF i coronatider?	11
Julhälsning	12
Polisunderrättelser på Arkiv Digital	12
Glansstrykerskan i Katrineholm	13
Solhultsbarnen—uppsatsbilder	13
Det där lilla extra—kyrkböckerna berättar	14
Berättelser från Vingåker	15
Nya medlemmar	16
Program för våren 2021	16
Inbetalningskort	16

KFV Släktforskarförening

Styrelseledamöter:

Christer Uddin, ordförande	070-848 66 25
Eivor Grafsund, vice ordförande	070-769 25 57
Stefan Gustafsson, sekreterare, layout KFV-Forskaren	070-952 78 87
Anders Nilsson, vice sekreterare	070-609 21 72
Lennart Karman, kassör	073-756 88 55
Anne-Marie Lindblad, vice kassör, redaktör	070-603 31 01
Britt-Marie Skoog Blomberg	070-812 19 67

Suppleanter:

Inger Andersson	070-224 50 19
Marita Andersson	070-211 30 14

Valberedningens sammankallande:

Inger Andersson	070-224 50 19

Revisorer:

Roland Elfving	076-195 34 27
Sten König	076–174 75 99

Redaktör och sammankallande:

Anne-Marie Lindblad

Programkommitténs sammankallande:

Eivor Grafsund

Föreningens adress:

Katrineholm-Flen-Vingåkers Släktforskarförening
c/o Anders Nilsson
Jägaregatan 56
643 31 Vingåker

E-post: info.kfvslakt@gmail.com

Hemsida: www.kfvslakt.se

Avgifter och konton:

Medlemsavgifter 2021	
Enskild:	210 kr/år
Familj:	250 kr/år
Bankgiro:	5049-6694
Swish	1230631218
Organisationsnr:	802417-3638

Få tidningen digitalt

Meddela redaktionen om du vill ha tidningen digitalt med mejl istället för på papper. Då slipper vi dyra portokostnader.

Skicka till: *info.kfvslakt@gmail.com.*

Ordföranden har ordet

Vi närmar oss jultid och när detta skrivs har vi fortfarande ingen snö, vilket inte är så ovanligt på dessa breddgrader. Något som däremot håller oss på sträckbänken är den ihållande pandemin som vi alla funderar på och blir påminda om. När skall det sluta så vi får börja leva normalt igen? Som det är nu stängs allt igen. Detta innebär bland annat att våra styrelsesammanträden återigen blir per telefon, som i våras. Men… vi kunde träffas ”på riktigt” några gånger efter sommaren.

Vill också passa på att nämna att vår före detta ordförande tillika hedersmedlem, Olle Danielsson, gått ur tiden. Vi som jobbade ihop med Olle vet hans kapacitet, välvilja och noggrannhet under de år han la ner i föreningen.

Förhoppningsvis kan släktforskningen bidra till att hålla humöret uppe en del. Det finns mycket i våra arkiv som finns utlagt digitalt, att undersöka. Det gäller bara att hitta var det finns. Det nummer av KFV forskaren som du håller i handen, kan förhoppningsvis ge inspiration att gräva djupare och hitta mer om dina anfäder.
Det finns också ett reportage från DNA-genomgången med Peter Sjölund vilket blev en lyckad tillställning för de flesta. Erkänner gärna att det också finns svårigheter att övervinna - så enkelt är det inte.

Så här vid årets slut, tänker man tillbaka och kan konstatera att detta blev ett stympat år. Vi hoppas nu på nästa år att vi kan genomföra det vi föresatt oss att göra, med b.la. årsmötet, utbildningar, jourhavande med mera.

Med dessa ord så vill jag önska er alla en riktigt God Jul och Gott Nytt forskarår.

Ny adress eller mejladress?

Meddela föreningen din nya adress så att du inte missar någon information från oss.

Skicka till: *info.kfvslakt@gmail.com.*

Nästa nummer

Kommer i mars 2021.

Inlämnade bidrag

Redaktionen välkomnar artiklar och berättelser till tidningen och förbehåller sig rätten att välja bland bidragen samt att redigera texten för att få plats.

Kallelse till årsmöte 2021

Boka in i almanackan redan nu!

KFV Släktforskarförening håller årsmöte den 24 februari 2021 klockan 18.30 på ComMat i Katrineholm*.

Vi kommer att bjuda på förtäring och underhållning och vill ha din anmälan till *info.kfvslakt@gmail.com* den 18 februari.

*Om pandemin fortsätter kan årsmötet bli digitalt.

Välkommen!

Nytt år - dags att betala medlemsavgiften för 2021

Medlemsavgiften för 2021 är för enskild är 210:- och familj 250:-.

Betala via bankgiro 5049-6694 eller Swish 123-063 12 18 **senast 28 februari 2021.**

På sista sidan hittar du ett inbetalningskort. Glöm inte att ange namn och adress.

Premium Silver

Erbjudande till föreningsmedlemmar — även inför 2021

Sveriges släktforskarförbund erbjuder, även inför nästa år, medlemmar i förbundets föreningar att teckna abonnemanget Premium Silver med 100 kronors rabatt. Ordinarie pris är 299 kronor och medlemspriset är **alltså 199:-.**

Om du är medlem i vår förening och vill utnyttja förmånen ska **skicka** anmälan **senast 15 januari till** *info.kfvslakt@gmail.com* eller med post till KFV c/o Anders Nilsson, Jägaregatan 56, 643 31 Vingåker.

Sätt också in 199:- till föreningens bankgiro **5049-6694** eller Swisha till 123 063 12 18 så anmäler vi till förbundet. Glöm inte att ange namn och adress.

Erbjudandet gäller nya prenumeranter och de som har en prenumeration som löper ut under 2020.

Om du redan har ett abonnemang på Släkthistoriskt forum som löper ut under 2021 rekommenderar förbundet att du köper lösnummer när abonnemanget går ut och hakar på nästa år när detta erbjudande kommer igen.

Paketet innehåller:

- Papperstidningen Släkthistoriskt Forum fem nummer 2021.
- Släkthistoriskt Forum fem nya nummer och tidigare nummer digitalt.
- Premiuminloggningen på Rötter med mycket digitalt extramaterial.

Läs mer om paketerbjudanden på Rötters hemsida, www.rotter.se/prenumerationer

DNA kurs med Peter Sjölund i Katrineholm

I oktober anordnade KFV släktforskarförening en heldagskurs i ämnet DNA forskning. Kursledare var den numera rikskände Peter Sjölund som med hjälp av DNA löste dubbelmordet i Linköping. DNA-forskning är i ropet nu bland landets släktforskare och intresset växer mer och mer.

Vi fick lära oss hur man ärver DNA och hur man kan använda det i sin egen släktforskning. Inte minst går det att hitta den så förargliga ”Fader okänd” som förekommer i kyrkböckerna lite då och då. Men det kan också ge en del oönskade överraskningar. Den som man trodde var ens far kanske inte alls är det!

Trots coronatider samlade kursen ett trettiotal deltagare som var mycket trötta, glada och nöjda när dagen var slut. Tack vare bidrag från Sörmlands Sparbank kunde vi hålla ner avgiften för kursen.

Frågeställningar och tips som togs upp under dagen:

- Hur vi ärver vårt DNA genom generationerna.
- Hur man kan se släktskapen i vårt DNA.
- Hur du läser och tolkar din matchningslista.
- Hur du läser och använder kromosomvisaren för att undersöka dina matchningar.
- Hur man ser skillnaden på riktiga släktingar och "falska" DNA-matchningar.
- Varför du inte alltid kan hitta en släktkoppling till dina DNA-matchningar.
- Nyttan av att testa flera nära släktingar.
- Vilka verktyg det finns att använda på nätet för att utforska ditt DNA-resultat.
- Triangulering, vad det är och hur du kan använda DNA-resultatet för att verifiera din forskning.

KFV Släktforskarförenings styrelse planerar för en uppföljning under hösten 2021 om situationen tillåter.

Foto: Inger Andersson

Sörmlands Sparbank

DNA-litteratur

På Rötter-bokhandeln hittar du intressant litteratur om DNA-forskning. Tre böcker till medlemspriset 399:- (ordinarie 559:-).

Paketet innehåller storsäljande handboken *Släktforska med DNA*, *Från DNA-test till släktträd,* båda författade av experten Peter Sjölund och *Neandertalsmänniskan* av Svante Päboo.

Läs mer på www.rotterbokhandeln.se

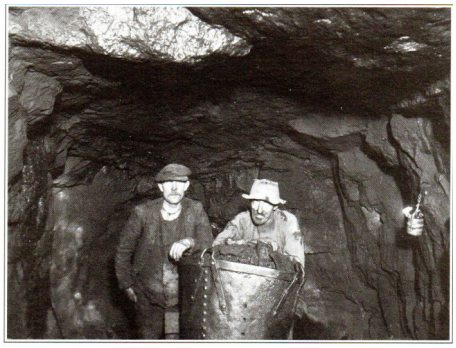
Den grufveliga händelsen med Gruvfogden Per Persson i Kantorp 1854

Det här är berättelsen om dådet mot Gruvfogden Per Persson vid Skalundagruvan i Kantorp 1854, hans banemän och hur livet gick vidare för änkan Anna Larsdotter, dottern Carolina och hans styvson Lars-Erik Jansson. Vår redaktör Anne-Marie Lindblad fortsätter att fördjupa sig i olika öden i vårt område, den här gången i gruvdistrikten mitt i Sörmland.

I längderna förekommer Per Perssons förnamn i olika former – Pehr, Pär och Peter. Enligt doplängden heter han Per, vilket jag kommer att använda fortsättningsvis utom det som skrivs i rättegångsprotokollen där man kallar honom Peter.

Den kommande texten växte ursprungligen fram från ett provinsialläkarprotokoll från 1854, var innehåll väckte nyfikenhet på vad som hänt. Som tur var fick jag tillgång till en faktaspäckad uppsats och ett, tämligen omfångsrikt och läsbart, rättegångsprotokoll från Oppunda Häradsrätt. Dessutom fanns ett antal bilagor inbundna mellan protokollsidorna. De brukar annars kunna finnas separata i en egen arkivserie/inneliggande handlingar. De olika bilagorna är försedda med en littera och det finns i protokollen hänvisning till dessa litteror. Bilagorna i detta fall kommer från kronolänsman Adolf Engström – littera dråp. Prästen Wilhelm Runström beskriver banemännens vandel och provinsialläkaren Agust Aurell har mycket detaljerade obduktionsprotokoll varvid obduktionen av Jonas Jonsson i Köhlsta benämns ”littera dumhufvud”.

Gruvfogden Per Persson – född 6 januari 1816 på Timanshyttans ägor, i Nora

Gruvarbetare med gruvkorg.
Foto: Arvid Alsund 1940

Bergslagsförsamling. - *blef den 22 mars 1854, illa slagen vid hemgåendet från Skalunda på gärdet mellan gården och Grufvan och dog därav följande dag.*

Enligt uppgift hade han och styvsonen Lars-Erik haft sällskap hem efter en auktion under kvällen. Per Persson beskrivs som nykter och skötsam och var även vid händelsen nykter. Även Lars-Erik som då är 16 år blir utsatt men klarar sig avsevärt bättre även om han är den som blir först upphunnen och nedslagen. Han får hjälp tillbaka till hemmet av soldaten Wahlbom.

Per Persson arbetade som gruvdräng vid Gölstu Grufva i Floda dit han anlänt från Järnboås i Västmanland 1838. Han flyttar till Kantorp 1844 med sin hustru Anna Larsdotter och styvson Lars-Erik Jansson. När han avlider efterlämnar han även en dotter – Carolina född i Sköldinge 1846 – som även hon så småningom gifter sig med en gruvdräng. Anna Larsdotter gifter om sig 1856 med gruvdrängen Lars-Fredric Jansson som är 17 år yngre. Hon kommer att tillbringa resten av sitt liv vid Skalunda gruvor och avlider 1895, 82 år gammal.

Per Perssons banemän var ett flertal män i olika åldrar, gifta och ogifta. De som skulle ställas inför rätta var Jonas Jonsson i Köhlsta, hans yngre bror Fredrik Jonsson Häringe, bonden Adolf Carlsson och Anders Peter Erson båda från Väla samt drängen Jonas Jonsson från Häringe. Av dessa blev det av förklarliga skäl ingen rättegång för Jonas Jonsson i Köhlsta. Samtliga kan antas ha ogillat honom av olika skäl, alternativt blivit uppmanade att delta i att ”piska” gruvfogden. Konflikter mellan gruvarbetare och bondsöner var för övrigt vanligt förekommande. Per Persson hade också berättat för sin styvson att han blivit hotad med stryk flera gånger.

Misshandeln hade skett med grova gärdsgårdsstörar och efter dådet hade bonden Jonas Jonsson i Köhlsta och Adolf Carlsson gått hem medan Fredrik Jonsson, Anders Peter Erson och Jonas Jonsson i Häringe hade begivit sig till Skalunda

Samtida gruvfogde från Förola gruva omkring 1859. (Har inget med personerna i artikeln att göra!)
Foto: Bildgruppen, Nyköping

bykrog och dansat en stund och därefter begivit sig hem.

Av de inblandade männen fick flertalet fängelse och endast en frikändes. Dagen efter dådet grips männen och Jonas Jonsson från Köhlsta tager sig själv av daga då han såsom mördare skulle häktas - Han hade bett att få prata några ord med sin hustru och lämnat platsen men ej återkommit varpå man fann honom död. Enligt häradsrättens dom blev ”självspillingen nedgrävd i skogen vid Köhlsta” den 3 maj. Jonas Jonsson förefaller ha varit den drivande i misshandeln och var också den som slog ned gruvfogden. Han beskrivs i rättegångsprotokollet som *”nykter men en slagskämpe och av högst våldsamt lynne, god husfader”.*

I årsberättelsen för provinsialläkare 1854 står följande anteckningar avseende Ämbetsförrättningar förr Carl August Aurell

– obduktioner. (För övrigt finns detaljerade beskrivningar av obduktionerna av de båda avlidna männen i rättegångsprotokollen, vilket jag på grund av dess omfattning och till viss del obehagliga detaljer valt att lämna därhän.)

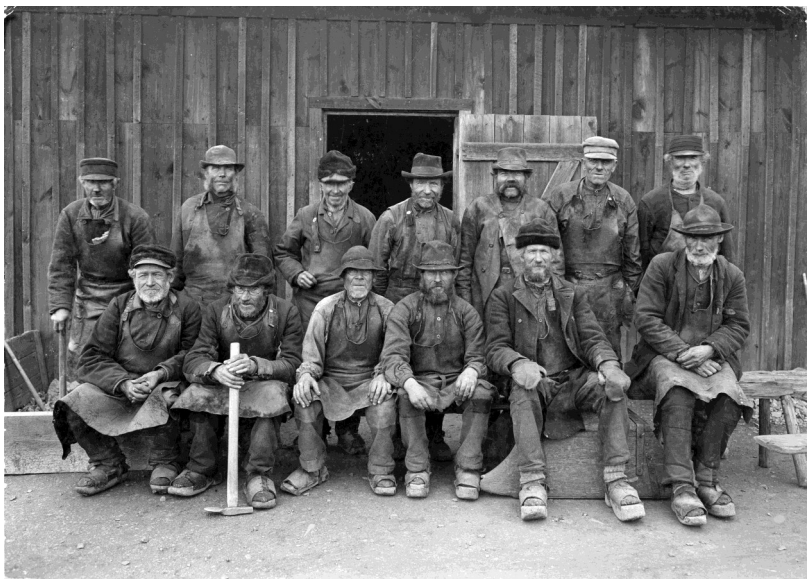
3) d:o å Gruffogden P. Persson i Sköldinge d. 31 Mars, ihjälslagen.
4) d:o å Bonden J. Jonsson i Sköldinge d. 1 April., halsens afskärande.

Avseende obduktionen av Per Persson fanns följande på plats; kronolänsman Adolf Engström, inspektorn vid Skalunda A.W. Boberg, gruvarbetaren Carl Reinhold Carlsson och grenadieren Ramstedt.

Jonas Jonssons bror Fredrik Jonsson i Häringe, född 1829 straffas med 10 år på fästning efter att en dödsdom omvandlats. Fredrik friges april 1865 från Långholmen och avlider i november 1866 i Häringe. Han uppger vid rättegången att han är 25 år och beskrivs bl.a. som *”särdeles blek med blå ögon, mörkt hår, rundt ansigte, något insjunkna kinder med ett uttryck som vittnade om känslolöshet och till och med grymhet”*. Han har 1849 fått 6 dagars fängelse på vatten och bröd för första resans stöld.

Drängen Jonas Jonsson, Häringe född 1831 ankommer till Långholmen den 3 april 1855, samtidigt med Fredrik Jonsson, dömd till 6 års fängelse. Han friges i april 1861. Jonas beskrivs vid rättegången bl.a. som *”en man med grå ögon, mörkt hår, rödlätt ansigtsfärg, samt kort och undersätsig och säger att han är 23 år”*. Han vill hämnas på Per Persson som vid något tillfälle tidigare hade örfilat honom. Det var för övrigt hans föräldrar som fann gruvfogdens illa tilltygade kropp.

Bonden/hemmansägaren Adolf Carlsson Wähla född 1822 friges från Långholmen efter 6 månaders straffarbete den 26/8 1855. Han avlider i Eskilstuna 1921 dit han flyttat 1909 från Sköldinge. Han beskrivs vid rättegången bl.a. som *”blå och särdeles lifliga ögon, mörkt hår, rundt ansigte och fullt medelmåttig växt, 31 år”*

Äldre gruvarbetare i Bersbo, Östergötland 1899. Har inte heller de något med personerna i artikeln att göra!
Foto: Tekniska museet Teka0149364

Den som frikänns är Anders Peter Erson, son i Wähla, född 1830 *”blåögd, rödhårig och lam i venstre armen – 24 år”*.

Hur familjerna runt ”banemännen” drabbades är en historia för sig och den är förmodligen inte särskilt rolig men jag har valt att koncentrera mig på Per Perssons efterlevande barn. Hur hade livet tidigare sett ut för Carolina som bara var 8 år när hennes far togs av daga? Detsamma gäller Lars-Erik Jansson, hans styvson, som var sex år när hans mamma gifte om sig med Per Persson och hur skulle det komma att gestalta sig? Det visar sig att han kom att bli en länk i en lång kedja av gruvdrängar och gruvfogdar i såväl Floda som Sköldinge.

Lars-Eriks halvsyster Carolina född 1846 gifter sig 1870 med gruvarbetaren Per Johan Andersson född 1848 i Floda. Även hans familj återfinns vid Skalundagruvan där fadern Anders Andersson arbetar som gruvdräng. Carolina och Per Johan vistas till största delen vid Wilhelminagruvan och de får mellan åren 1871 – 1890 tio barn – sju söner och tre döttrar. Livet är inte vänligt sinnat mot dem och de förlorar sju av sina barn innan de fyllt fem år. En del har bara varit i livet några timmar. Sonen Gustaf Ivar avlider vid Skalunda gruva 16 år gammal medan Carl George avlider 73 år gammal 1950 och Johan Sigfrid 65 år i Kantorp 1952. 1911 avlider också Carolina. Hon väljer att avsluta sitt liv för egen hand då hon dränker sig i en vattentunna.

Lars-Erik föddes 1838 i Hvalfalla grufva i Floda. Hans far var gruvdrängen Johan Erson, även han född i Hvalfalla den 5 maj 1816. Familjen flyttar till Gölstu grufva och hans far avlider av en ”vådlig händelse i gruvan” den 23 maj 1840. Enligt dödboken blir han *”krossad af utvärtes skada i grufvan”*. 1842 gifter sig hans mamma om sig med Per Persson och två år senare är familjen i Kantorp, Sköldinge. Lars-Eriks farfar var gruvdrängen, sedermera gruvfogden, Eric Erson född 1779. Han anländer från Helleforstorp i Floda till Hvalfalla gruva 1797. I januari 1854 avlider han i lungsot och skrivs som gratialist hos Hellefors.

Efter överfallet på Per Persson flyttar Lars-Erik till Österåker 1855 men återvänder till Sköldinge året efter och jobbar som dräng på Skogstorp. Han gifter sig 1874 och arbetar nu som dräng vid Kantorps gruva. I längden 1881 - 1885 står han skriven som smed vid samma gruva och 1888 flyttar han med sin familj till Erikslund där han blir kvar till sin död 1909.

Hans båda söner Knut Abel och Karl Erik Arvid blir båda gruvarbetare i Kantorp. Karl Erik avlider även han vid Kantorp 1942 och Knut Abel avlider vid Erikslund Kantorp 1949. Så sent som perioden 1939 - 1947 står bröderna skrivna som gruvarbetare vid Kantorp.

Söner gick ofta i faderns fotspår och här har vi en rad av gruvarbetare i rakt nedstigande led under åtminstone 145 år.

Anne-Marie Lindblad

Källor

Kyrkböcker

Sköldinge Hökarnas sista upptåg. Om kulturmöten och sociala nätverk i Sköldinge under 1850-talet. Jennie Fornedal Institutionen för humanistisk vetenskap HT 1998. Uppsala Universitet

Årsberättelse för provinsialläkare Arkivnummer: RA/420177.03 Rapport: 55/180 Diarienummer: 1181/saknas Ankomstdatum: 1855-03-20

https://sv.wikipedia.org

Arkiv Digital: Oppunda häradsrätt (D) AIa:73 (1854) Bild 7100

Nora bergsförsamling (T) C:5 (1806-1823) Bild 214 / sid 210 Dop- och födelselängd

Sköldinge (D) C:4 (1831-1861) Bild 165 – Död- och begravningslängd

Sköldinge (D) AI:14 (1851-1855) Bild 54 / sid 52 - Husförhörslängd

Centralfängelset Långholmens kyrkoarkiv (A, AB) AIa:2 (1854-1856) Bild 138 / sid 107

Centralfängelset Långholmens kyrkoarkiv (A, AB) AIa:2 (1854-1856) Bild 130 / sid 99

Sköldinge (D) F:2 (1895-1925) Bild 860 / sid 78 - Dödboken

Floda (D) F:2 (1836-1861) Bild 12 / sid 9 - Dödboken

Svenska krig

Var det bara kungarna och krigen det handlade om på historielektionerna när vi gick i skolan? Kanske inte riktigt så, men många krig var det. Inger Andersson har fördjupat sig i ämnet och sammanställt dem med början redan på 1400-talet.

År 1436-1437 varade Pukefejden, ett Unionskrig som var mellan Karl Knutsson (Bonde) och Erik Puke.
Efter ett möte i Söderköping så mobiliserade Erik Puke sina Anhängare i Arboga Köping och Örebro. Det var ett misslyckat försök att belägra Örebrohus. Karl Knutsson mobiliserade stora skaror i Mälardalen och begav sig år 1437 sig till Dalarna. Där ett slag stod i Hellaskogen, motståndet var starkt och det blev blodigt. Karl Knutsson förlorade mången man och fick dra sig tillbaka.
Sedan blev det förhandlingar i Predikarklostrets stuga i Västerås. Där utbröt det rök så förhandlingen byttes till Västerås Slott. Väl där överfölls Erik Puke och hans följe och fängslades. Puke dömdes till döden och han avrättades i mars 1437.

År 1501-1503 Avsättningskrig mot kung Hans. Unionskrig med bl.a. Sten Sture d.ä. mot den danske unionskungen Hans. Kung Hans avsattes från svenska tronen och Sten Sture d.ä. blir riksföreståndare igen.

År 1504 - 1520 Svante Nilsson Sture Unionskrig Sverige mot Danmark.
Svante Nilsson satte upp en här och gick mot Kalmar slott. En här fick i uppgift att marschera mot Öland och Borgholms Slott för att belägra slottet. Då svenskarna inte kom till det andra förhandlingsmötet år 1505. Då inleddes nya krigshandlingar runt svenska kusten och handelsfartyg kapades. Svenskarna vann en sjöseger mot
danskarna.

År 1521 – 1523 Gustav Vasas befrielsekrig. Gustav Vasa segrade, freden slöts i Malmö 1524 och kallades ”Malmö recess”.
Kristian II (tyrann) avsätts från Sveriges tron. Sverige lämnar Kalmarunionen. Gustav Vasa blir Kung.

År 1534 – 1536 Grevefejden ett danskt inbördeskrig, Kristian III mot Kristian II och Lübeck. Sverige stödjer Kristian III som vinner. Femårigt stillestånd med Lübeck.

År 1554 – 1557 Stora ryska kriget ett mellanstatligt krig mellan Sverige mot Ryssland. Ingen segrare, och freden slöts i Novgorod. Rådande läge från Nöteborgsfreden bevarades.

År 1563 – 1570 Nordiska Sjuårskriget. Mellanstatligt krig, Sverige mot Danmark. Danmark startade kriget och Danmark segrare. Freden slöts i Stettin, där Sverige tvingades att betala 150 000 daler för att återfå Älvsborg.

1563 – 1568 Första Polska kriget. Mellanstatligt krig , Sverige, Polen och livländska adel. Kriget statades av Polen genom alliansen med Danmark under Nordiska sjuårskriget. Ingen segrare. Formell fred sluts aldrig. Kriget upphör när den polskvänliga Johan III blev svensk kung 1568.

År 1570 – 1595 Nordiska tjugofemårskriget. Mellanstatligt, Sverige och Polen mot Ryssland. Kriget startades av Ryssland som försökt erövra Sveriges besittningar i Estland. Sverige segrade. Freden slöts i Teusina. Sveriges östgräns mot Ryssland reglerades.

År 1598 – 1599 Avsättningskriget mot Sigismund. Inbördeskrig mellan Sveriges rikksföreståndare Hertig Karl och Sigismund. Hertig Karl startade kriget och segrade. Freden slöts vid stillståndet vid Mem och Stångebro. Kungen avsätts och Kung IX blir nu kung på Sveriges tron.

År 1600 – 1629 Andra polska kriget. Mellanstatlig, Sverige mot Polen. En del av maktkampen om den svenska kronan. Fortsättning på avsättningskriget mot Sigismund. Sverige segrade, freden slöts i stillståndet i Altmark 1629. Sverige erövrade Livland.

År 1609 – 1610 De la Gardieska fälttåget. Ett fälltåg för att stödja Sveriges kandidat till Ryska tronen.
Freden slöts i det som kom att kallas ”De la Gardie dagtingan” 1610. Svenskarna har då intagit Moskva.

År 1610 – 1617 Ingermanländska kriget. Mellanstatligt krig Sverige mot Ryssland. Sverige startade kriget och segrade. Svenskarna erövrade Ingermanland och Kexholms län. Ryssland blir därmed utestängt från Östersjön. Freden slöts i Stolbova.

År 1611 – 1613 Kalmarkriget. Mellanstatligt krig Sverige mot Danmark. Danmark startade kriget och segrade. Sverige tvingades betala 1 miljon riksdaler (Älvsborgs lösen)för att återfå Älvsborg.

År 1630 – 1648 Trettioåriga kriget. Mellanstatligt krig där flera stater var inblandade. Sverige deltar i full skala från år 1630. Gustav II Adolf stupar i slaget vid Lützen. Westfaliska freden slöts.

År 1643 – 1645 Torstensons krig. Mellanstatligt krig mellan Sverige och Danmark-Norge. Sverige erövrade Gotland, Ösel, Härjedalen med Idre och Särna, Jämtland och Halland på 30år. Freden slöts i Brömsebro.

År 1653 – 1654 Första bremiska kriget. Mellanstatligt krig mellan Sverige ochden fria riksstaden Bremen. Krigsmålet var att få Bremen att acceptera svensk överhöghet. Överkommelse slöts år 1654.

År 1655 – 1661 Nordiska Krig Karl X Gustaf. Mellanstatligt krig mellan Sverige och Polen, Ryssland, Österrike, Brandenburg samt Danmark. Sverige erövrade Skåne, Halland, Blekinge och Bornholm från Danmark samt Bohuslän och Trondheims län från Norge. Sverige avträder Bornholm och Trondheims län år 1660. Freden skrevs i Roskilde, Köpenhamn med flera

År 1655 – 1666 Andra bremiska Kriget. Mellanstatligt krig mellan Sverige och den fria riksstaden Bremen. Bremen förbehåller sig rätten att lyda under tyskromerske kejsaren.

År 1675 – 1679 Skånska Kriget. Mellanstatligt krig mellan Sverige och flera stater. Framförallt Danmark. Danmark startade kriget, Sverige segrade. Slaget stod i Lund 1675. Freden slöts i Lund med flera platser.

Den här gången gick det inte så bra!
Karl den XII:s likfärd 1718, målad av Gustaf Cederström

År 1688 – 1697 Pfalziska tronföljdskriget. Mellanstatligt krig mellan Sverige och flera stater och Frankrike. Freden slöts i Rijswijk.

År 1700 – 1721 Stora nordiska kriget. Mellanstatligt krig mellan Sverige och flera stater. De svenska besittningarna i Baltikum förloras. Freder slöts på flera platser så som i Traventhal, Altranstädt, Stockholm, Fredriksborg och Nystad.

År 1741 – 1743 Hattarnas ryska krig. Mellanstatligtkrig mellan Sverige och Ryssland. Kriget misslyckades och Rysarna invaderade Finland, kallades Lilla ofreden. Freden slöts i Åbo.

År 1757 – 1762 Pommerska kriget. Mellanstatligt krig mellan Sverige med flera och Preussen. Kallades Sjuårskriget. Freden slöts i Hamburg.

År 1788 – 1790 Gustav III:s ryska krig. Mellanstatligt krig mellan Sverige mot Ryssland. Sverige vann slaget i Svensund medan Sverige förlorade i Finland. Det blev oavgjort och freden skrevs i Värälä.

År 1788 – 1789 Teaterkriget. Mellanstatligt krig mellan Sverige mot Danmark, kallades ”Lingonkriget”. Utspelades i Jämtland och Bohuslän. Den danska neutraliseringsdeklarationen år 1789.

År 1801 – 1802 Barbareskkriget Mellanstatligt krig Sverige med flera mot Osmanska riket.

År 1805 – 1810 Första Napoleonkriget. Mellanstatligt krig, Sverige, Storbritannien och Preussen mot Frankrike. Freden skrevs i Paris år 1810.

År 1808 – 1809 Finska kriget. Mellanstatligt krig Sverige mot Ryssland. Freden i Fredrikshamn.

År 1808 – 1809 Dansk- Svenska kriget. Mellanstatligt krig Sverige mot Danmark. Freden skrevs i Jönköping.

År 1810 – 1812 Kriget mot Storbritannien. Var en del av Napoleonkrigen. Kriget, där inte ett enda skott avlossades. Kriget avslutades genom Freden i Örebro.

År 1812 – 1814 Andra Napoleonkriget. Mellanstatligt krig Sverige mot Frankrike/Danmark. Freden slöts i Paris och Kiel år 1814.

År 1814 Fälttåget mot Norge. Var ett kort krig som utkämpades på grund av Norges krav på självständighet. Fredsavtalet skrevs i Moss 14 augusti år 1814.

Källor

sv.wikipedia.

Brott och straff— utomäktenskapliga förbindelser

Fram till 1864 var det straffbart att idka köttsligt umgänge mellan ogifta personer eller där ena parten var gift, så kallat lönskaläge. Det gick väl att smyga med det, men som alla vet så skall man ha en himla tur om kvinnan inte blir med barn. För då avslöjas sanningen.

Eivor Grafsund har fördjupat sig i ämnet och letat fram några ”fall” som beskriver konsekvenserna utomäktenskapliga förbindelser före 1864.

”Hor är en äldre benämning på utomäktenskapligt sexuellt umgänge.
***Lönskaläge**, där ingendera parten var gift*
***Enkelt hor**, där ena parten redan var gift med någon annan.*
***Dubbelt hor**, där båda parterna redan var gifta med någon annan.*

I äldre tider var dubbelt hor belagt med dödsstraff men beviskraven var mycket höga och straffet utmättes sällan.”

I en födelsebok från 1693 i Dunker sn (D) kan man läsa följande:
”Den 27 Martii Olof Olofsson ifrån Bruket, Masmästarens hoorunge.”
Det resulterade i ett straff av det enklare slaget – allmän kyrkoplikt.

”Efterskefne hafwa efter begångit lönskaläge och hoor sin pliht ståndit efter Kong. Kyrkiolagen uthi Dunkers kyrkia från åhr 1693.
Ao 1693 d 25 ex 28 Maii sampt 5 Junii Kerstin Olufsdotter i Galghult som med Maasmästaren hoor begångit.
Ao 1693 d 11, 18 ex 24 Junii Oluf Carlsson i Mora som ofwannämbde kona lägrat.
Item d 25 för det han talat något hårdt i Kyrkfarstuf enär han d 21 Junii på pallen stodh.”

Normalt fick mannen dubbelt så höga böter jämfört med kvinnan. Mannen kunde betala sina böter på en gång och blev av med straffet och vandra vidare till nästa kvinna. Kan man inte betala böterna så blir det fängelse några dagar. Kvinnan hade ofta svårt att betala och fick stå kyrkoplikt i sockenkyrkan. Dessutom kunde hon också få straffet att bli med barn.

I och med att det var straffbart så finns många mål redovisade i domböckerna lätta för släktforskare att hitta. Även efter 1864 när straffet avskaffades finns en del redovisat i domböckerna, då kvinnan anmälde barnafadern för att få ut underhåll för sitt barn.

Dömda till offentlig skam. Släkthistoria.se 2018

1798 i Nederluleå socken, Bredåkers by fanns en ung kvinna som hade sällskap med en ung man och de skulle gifta sig, lovade han. Med detta löfte så fick han tillträde till hennes säng och det gick som det gick, hon blev med barn. Men det passade inte den unge mannen, han tackade för sig och försvann. Kvar var den unga kvinnan, Brita Persdotter, och hon lyckades dölja sitt havandeskap för alla i gården, även modern, och födde sitt barn på höloftet. Hon ville inte ha barnet utan såg till att det inte överlevde, genom att skära av navelsträngen utan att förbinda den, varpå barnet förblödde. För att vara riktigt säker på att barnet dog så ströp hon det också. Detta uppdagades naturligtvis och hon fick besök av länsman och blev förd till länsfängelset. Senare rättegång dömde henne till döden och hon blev avrättad år 1799, endast 27 år gammal genom ”halshuggning och i båle bränd”.

1708 i Nederluleå socken Sävast by fanns Olof Jacobsson och hans svägerska Ella Eriksdotter som den 12 december 1708 avrättades för begånget lönskaläge. Den 52-årige Olof Jacobsson, nämndeman och betrodd innevånare i socknen, hade varit gift två gånger med barn i båda äktenskapen. Till hjälp i hushållet och med de minderåriga barnen hade han en syster till sista hustrun och tycke uppstod och antagligen behövdes sängvärmare i det kalla Norrland. Naturligtvis blev Ella med barn och Olof lovade genast att han skulle gifta sig med henne innan barnet var född. Så enkelt var det nu inte, för på gården fanns också sonen Nils, 26 år, från första äktenskapet och hans hustru Cecilia Jönsdotter. Sonen Nils motsatte sig giftermålet och därmed blev Olof och Ella dömda enligt en lag från 1699 som Karl XII hade beslutat om nämligen: *att enkelt hor eller lönskaläge uti den första svågerskaps grades skola beläggas med Lifzstraf.* Nio år senare skulle den lagen komma att tillämpas i Sävast by, där två personer halshöggs. Två minderåriga barn blev utan far och en 14 dagar gammal son blev föräldralös.

Den 15-16 september satt nämndemannen Olof Jacobsson i ting och dömde andra. En månad senare stod han själv på andra sidan skranket för att dömas av sina kamrater i nämnden. Den 21 oktober utlystes extra ordinarie häradsting för målet.
Inför tinget berättade Ella att hon väntade sin nedkomst kring ”Andersmässo-tiden” (30/11) och att det skett med ”bägge deras vilja”. Olof Jacobsson styrkte Ellas berättelse. Han var djupt ångerfull och beklagade sitt olycksöde, och medgav att han varit ”litet drucken”. Han omtalade att han hade ämnat att ingå ett tredje äktenskap ”med ära”,

men att han blivit förvägrad detta av sin son Nils och sonhustrun Cecilia. Dessa hade hotat med att i sådant fall flytta från hemmanet.

Under rättegången framkom att Olof fört ett stilla och hederligt leverne att han varit en beskedlig och from man som nu väckt bygdens medlidande. Under tårar beklagade han sin belägenhet och att han fått utstå många besvär och vedervärdigheter och att han haft stora motgångar.

Häradsrättens dom ljöd: ”Ty i anledning av Guds lag samt Kungl. Maj:ts förordning av 1699, den 10 oktober dömdes Olof Jacobsson och Ella Erichsdotter ifrån Livet”.

Omkring den 10 december kom bödeln Johan Lilja med sina redskap: Den 12 december utförde bödeln exkursionen och fick för besväret 20 daler och 24 öre. De begravdes samma dags natt i kyrkogården norr om kyrkan.

Vi upprörs med rätta över en sådan grym lagstiftning. Ingenstans i Nya Testamentet framställs Guds lag på detta sätt. Jesus sa istället till dem, som ville stena en kvinna som gjort sig skyldig till äktenskapsbrott: den av er som är utan synd han kaste den första stenen.

Ett två veckor gammalt barn blev utan mor och far. Två andra blev utan far och moster. Men för sonen Nils Olofsson, som nekat sin far att ingå ett tredje gifte, gick det väl i händerna. Han blev nämndeman som sin far och en betrodd karl och begravdes på hedersplats i kyrkans kor.

Det var ett tragiskt rättsfall. Denna grymma lag kom snart att försvinna. Den ansågs som alldeles för grym.

Vad hände med sonen Jacob som blev utan far och mor? Ingen forskare har lyckats klarlägga hans vidare öden och äventyr.

Eivor Grafsund

Källor:

Wiki-Rötter
Dunker (D) C:1 (1666-1705) Bild 54 / sid 97
Dunker (D) C:1 (1666-1705) Bild 120 / sid 229
Nedre Justitierevisons Registratur År 1798 2ndra Dehl
Ett tragiskt rättsfall ur ”Boken om Sävast” av Stig Rönnqvist

---

Julens bröd och drycker

I ett julnummer måste det finnas några artiklar med kopplingar till julen. Här får vi veta mer om julbrödet och juldryckerna.

Julbrödet

Efter Lucia var det dags för julens storbak. Under självhushållets tid skulle brödet från julbaket räcka ända till våren. Till jul bakades bröd i många olika former som julgaltar, ”gullhönor” och julbockar. Ett särskilt fint skådebröd, som legat framme under julen och samlat kraft ur den magiska julnatten, sparades till våren. Då användes det som *såkaka* och gavs till hästen och plöjaren. Några smulor kunde också hällas i den första plogfåran.

Saffransbröd bakades redan på 1600-talet, men började förknippas med julen först i slutet av 1800-talet när järnspisen gjorde det möjligt för fler att baka i hemmet. Pepparkakor bakades till och med på 1500-talet men fick sina olika former på 1800-talet.

Drycker

Med Tomasdagen, den 21 december, inträdde också julefriden. Nu ska alla julförberedelser vara klara och spinnrocken åkte upp på vinden då all *kringgärning*– all form av snurrande – var förbjuden under Tomasnatten. Uppe på vinden står sedan spinnrocken till tjugondag Knut då julen ropas ut. På grund av denna folkliga sed får man därför varken spinna, mala eller baka fram till julens slut från denna dag. Tomasdagen är också den dag på året då husbonden klär upp sig i finkostym och under högtidliga former säger upp *kontrakten* med gårdens råttor och möss, samt önskar dem bättre anställningsförhållanden någon annanstans. Det är också den lagenliga tidpunkten att säga upp torpare eller arrendatorer.

Julbrännvinet spelade från 1600-talet en allt viktigare roll i julfirandet. Forna tiders julfirande var ofta en ren fyllefest. Tomasdagen var den dag då man skulle smaka på julöl och brännvin. Den här dagen brukade det även vara julmarknad och på den, samt på hemvägen, smakades det också på starkare varor så det kanske fanns en orsak att dagen kallades "Tomas fylletunna". Sen seden att brygga hemma upphörde har det uppstått olika blanddrycker. En dryck som blivit mindre vanlig på julbordet är mumman, som är en blandning som kan göras på en mängd olika vis, men ofta består av porter, portvin, eller annat (stark)vin och sockerdricka, lageröl eller julmust. Glögg har sedan medeltiden druckits under hela året som en värmande dryck. Kryddorna dolde vinets dåliga kvalitet. Det är först i slutet av 1800-talet som den nämns som en speciell juldryck.

Julmusten lanserades dock först 1910 sedan Harry Roberts i början av 1900-talet reste till Tyskland för att utbilda sig inom samma bransch som sin far, nykteristen och godtemplaren Robert Roberts. Fadern var säljare av läskedrycker och ville att sonen skulle utbilda sig så att de kunde starta ett företag tillsammans. Under tiden som Harry utbildade sig i Tyskland laborerade han själv fram ett recept på en dryck som kunde lanseras som ett alkoholfritt alternativ till all den porter och öl som flödade i stora mängder vid de svenska middagsborden. År 1910 startades företaget Roberts i Örebro. Ett företag som skulle visa sig bli familjen Roberts lycka och framgång under flera generationer. Far och son började tillverka en läskedryck enligt Harrys recept och lanserade den som ett alkoholfritt julöl. Drycken, gjorde ingen större succé men såldes ändå under flera år. Med tiden fick julölet ett nytt namn, som vi i dag känner till som julmust och som innehåller en essens av ett 30-tal hemliga ingredienser Bland annat ingår aromämnen, citronsyra, enbär, humle, källvatten, kolsyra och sockerkulör.

Anne-Marie Lindblad

Källor

Nationalencyklopedin, Nordiska museet

God Jul! Från midvinterblot till Kalle Anka – Lena Kättström Höök. Nordiska Museets Förlag

Östergötlands Museum

www.aromochkryddforeningen.se

Företagshistoria 04/15

http://www.roberts.se

Prästens arbetsuppgifter

Vi har saxat en artikel ur AnRopet 2019:1 av Storstockholms genealogiska förening.

Förutom att hålla gudstjänst på söndagar, så var det ju också dop, vigslar, begravningar och konfirmation. Om det var någon som låg på sitt yttersta och ville tala med en präst och få syndernas förlåtelse och nattvarden, så skulle prästen gå hem till personen ifråga.

Prästen skulle också hålla husförhör, ett sätt att undersöka hur kunniga församlingsborna var i läsning och i den kristna tron, vilket ledde till att alla gjorde sitt bästa för att förkovra sig i Luthers katekes innan prästen skulle förhöra dem. En husförhörsresa tog många veckor i anspråk, och då hade han ett husförhör om dagen. Det blev långa resor till byarna i församling i snöoväder, regn, blåst och kyla, men självklart även i vackert väder.

Fram till 1932 var skolan i kyrkans regi. Alla föräldrar ville inte skicka sina barn till skolan. De ville att barnen skulle hjälpa till hemma. Att kunna läsa, skriva och räkna var inte så nödvändigt. De hade själva inte behövt gå i skolan, så varför ska deras barn bli tvungna att göra det. Det var prästens uppgift att gå till barnens hem och tala föräldrarna till rätta. Han skulle också vara ordförande i skolrådet, kyrkorådet, kyrkofullmäktige och sockenstämman. Men han kunde också bli ordförande i andra kommittéer som till exempel nödhjälpskommittén under nödåret 1903.

En prästgård bestod oftast av många byggnader. Eftersom hushållet skulle vara självförsörjande så skulle det finnas både hästar, kor och får och eventuellt även andra djur. Det var prästens uppgift att se till att alla byggnader hölls i gott skick. Om somrarna gällde det att skaffa foder till djuren för hela vintern och ved till att värma upp prästgården, drängstugor och fähus med. Kornet som skulle bärgas och malas till mjöl för hela årets behov.

Ja, det finns många fler områden som prästen fick arbeta i sin tjänst. När någon stod inför rätta, skulle prästen lämna ett utlåtande om den åtalades levnad och kunnighet i kristendom.

Vill du forska vid våra datorer i föreningens lokal Släktforskarrummet på ABF, Videvägen 9 i Katrineholm?

ABF och flera andra studieförbund har tillsammans beslutat att stänga sina lokaler för fysiska möten. Därför är också vår lokal stängd tillsvidare. Läs på www.kfvslakt.se för aktuell information.

KFV släktforskarförening önskar alla medlemmar och läsare en

God Jul och
Gott Nytt ÅR!

Vi hoppas att vi snart kan ta upp vår verksamhet med föredrag och möten igen.

ArkivDigital
Din nyckel till historisk kunskap

Polisunderrättelser

Med abonnemang hos Arkiv Digital kan du nu läsa Tidskriften **Polisunderrättelser** som kom ut 1878-1948. Här finns uppgifter om brott, lösdrivare, efterlysta och frigivna personer, begångna stölder med mera. Den kom ut tre gånger i veckan och skickades till landets polismyndigheter, domstolar häkten och fängelser.

Gå in på Arkivsökning skriv ”polis” under Arkivbildare. Välj ”Polisunderrättelser”. Där hittar du register med alla namn i bokstavsordning för olika år och alla nummer av tidningen per år.

Varje volym har fem olika avdelningar:

A. Efterlysta personer
B. Häktade personer och avlysningar
C. Diverse underrättelser
D. Uppgifter angående frigivning av fångar
E. Stulen och bortkommen egendom

Mycket spännande läsning!

Glansstrykerskan Alma Wennerlund 1894-1955
”Tvätt- och strykinrättning Tel. 698”

Alma föddes som Alma Davida i Floda 1894. Hon fick senare lära sig glansstrykerskans yrke, vilket kom att bli hennes huvudsakliga levebröd. Så småningom hamnade hon i Katrineholm och gifter sig 1918 med Algot Wennerlund, delägare i ”Bröderna Wennerlunds Måleri-firma”. Han hade anlänt från Skänninge 1917 tillsammans med sin bror. Lyckan bir kort och en vecka efter bröllopet avlider hennes make. Hon skrivs så småningom hos sin svåger Birger Wennerlund på nuvarande Vasavägen 19. Han bygger så senare ett gårdshus där 2/3 delar blev hans verkstad och resten fick hysa ”Almas Tvätt- och strykinrättning.”

Alma blev allmänt aktad utövare av yrket ”glansstrykerska” och hade till uppgift att stryka herrarnas manschetter, skjortbröst och ”fadermördare”.

Allt skulle stärkas i olika hårdhetsgrader. Detsamma gällde kvinnors sjuksköterske- och servitrishättor. Här återfanns även gardiner och heminredningsdetaljer. Allt tvättades för hand i källaren, varefter det ströks och stärktes efter olika önskemål. En glansstrykerska hade högre status och mer betalt än finstrykerskorna som strök damernas kläder.

När Alma så småningom blev sjuk uppstod det ett bekymmer för den kommunala tvättinrättningen. De fick nämligen överta hennes bortskämda kundkrets och hade svårt att tillfredställa dess högt ställda anspråk.

”Fadermördare” från Börjes Herr och Gosskläder i Nyköping

Inger Anderssons bindmössa

Stärkelse till bindmössa
1 l vatten
1 msk vetemjöl
1 msk potatismjöl
2 tsk salt
Vispa ihop och koka upp. OBS. Vakta för det kokar över fort.
Till gardiner ta ca 3-4 l vatten.

Källor

Kvinnan bakom rutan. Ett kvinnoöde. Alma Wennerlund 30 december 1894 – 16 mars 1955. Manuskript. Olof Genbo 1986-11-05

Bilder: Inger Andersson och Stefan Gustafsson

Solhultsbarnens vinter

Bilderna är hämtade ur det lilla häftet ”Solhultsbarnen” med uppsatsbilder för andra till tredje skolåren. Häftet, från 1930-talet, innehåller bilder från olika årstider och det var tänkt att barnen skulle skriva berättelser om dem. Så här såg vintern ut för barnen då. Hur beskriver barnen vintern idag?

Det där lilla extra— kyrkböckerna berättar

Som släktforskare letar man ständigt i kyrkböcker, oftast efter anor, men det finns så mycket mer. Om man tar sig tiden att bläddra lite extra, så hittar man oftast detta lilla extra längst bak, och då öppnar sig en ny värld av information. Nedan följer ett axplock från några av våra närmaste församlingar. Anne-Marie Lindblad har hittat de intressanta uppgifterna.

Floda

Floda kyrkas och församlings inventariebok inrättad och börjad år 1855 av kyrkoherden Carl Wilhelm Pettersson

1 Brudkrona med oäkta stenar med hårnål i kopparask skänkt 1773 av löjtnant Klingenberg på Abbotnäs

12 Lampetter med glas skänkta av eg. till Fjellskäfte 1760. OBS Till lampetter såväl som de femarmade ljusstakarne håller Fjellskäfte med ljus vid Julottan.

2 Sjuarmade ljusstakar af metall (på altaret) skänkta år 1888 av kammarherren och ryttmästaren C.G Åkerhielm och hans Friherinna, född Bonde, på Ökna.

1 Antependium (altarkläde) av svart silkesammet med silfverbroderier skänkt av Överstelöjtnant Ihre 1847

Sköldinge

Wid lediga stunder har jag genomsett Sköldinge församlings Kyrko Böcker från 100 år tillbaka eller från den 1 januari 1733 till den 31 december 1832 och därvid funnit att på dessa hundra år hafva härstädes blifvit inalles. Födde 4141 Barn Döde 2929 personer. Således 1212 flere födde än döde skriver prosten Eric Annell längst bak i ovan nämnda födelsebok. Han noterar även att 37 personer hafva vådeligen omkommit, och ger en detaljerad beskrivning över detta samt att ingen på dessa 100 år lidit dödsstraff. Han läser också upp det han skrivit i Predikstolen i Sköldinge Kyrka på nyårsdagen 1833. Eric Annell var för övrigt den som 1846 – 1847 inrättade änkesätet Fridhem för sin hustrus skull för att hon skulle slippa bli konserverad. Hon hann dock aldrig bo där eftersom hon avled före honom.

Björkvik (D) EI:1 (1686-1758) Bild 258 / sid 515

1746 12/9 föll Bokhållaren Jonas Ramströms 8-årige Son Jonas ner utföre stugu taket vid Kanstorp – och dog.

1748 blef om natten, den 10 Maji, Pehr Erson i Mörkhäll, under sömnen så illa huggen i halsen med en yxa av sin egen fåniga hustru at, han dog 11 dygn därefter.

1790 11/2 Drunknade vid Nora Stad i Bergslagen och blef därstädes begrafven Bonden Olof Andersson i Bränntorp

1824 16/1 Mågen Anders Andersson i Tjugesta dog hastigt och plötsligt på Yxtakrogen, vid en återfärd från Stockholm.

Björkvik

Anno 1691 uthi January Månadt föddes thetta barn i Biörkwijks Sochn och Stora Boda, föräldrarna Nils Joensson och Ingrid Pärsdotter, hade i Pannan en Stor Swart Snibb; I munnen en stor en liten tand. Bakhufwudet war lijk en myssa, med walk och alt behör. Hade ingen hals, dess längd war 1½ qwarter, lefde något lijtet; men blef inthet döpt.

Anno 1691 Samma åhr föddes ett barn dessa lykt i Löfgiöle; föräldrarna Olof Hindriksson och Ingrid Nilsdotter. Detta barn skrattade först i födslen, hade tänder fullkomml. Kunde sielf wända sig i waggan, blef straxt döpt af närwarande qwinnfolken, nämbdes Nils, afled straxt som en annan Menniska

Björkviks kyrka brinner ned

År 1869 den 30 April ½ 12 å förmiddagen uppkom under stark nordlig vind, å norra sidan av kyrkotaket, den del som betäckte sakristian, eld i spåntaket med den olyckliga påföljd att kyrkan och tornet inom kort var nedbränt. Allt i sakristian kunde räddas derigenom att dörren mellan kyrkan och sakristian som var av koppar, motstod den härjande elden lika som sakristians hvalf. Eldens uppkomst kan med skäl antagas kom ifrån den intill alltför nära kyrkan belägna prestgården, der eldning kort förut vart uppgjord i en spisel med rak och kort skorsten och ur hvilken skorsten, vid eldning i dens spisel ofta lågor syntes utom densamma.

Stora Malm

1833 10/11 lemnades en Bibel från Fruntimmers Bibelsällskapet i Stockholm till sonen Eric Ersson i Presttorp och Anna Maja Larsdotter från Rökstorp efter avslutad vigsel.

Utöver detta finner man ”Antecknade BeveringsYnglingarna vid Skattskrivningarna 1831 – 1835 samt Förteckning å änkor som erhållit understöd 1837–1840.

Lerbo

Lerbo förteckning över Series Pastorum (tjänstgörande präster) från Lerbo Listan börjar med Olaus Nicolai som avlider död 1602 och avslutas med Henning Eugene Pettersson som tillträdde 1892 och avlider 1933 i Lerbo.

Brev om fånges uppförande i gäldfängelse. Här återfinner vi bl.a. Karl August Carlsson född 7/6 1833. Är man riktigt nyfiken kan man i husförhörslängden få veta att Karl August dömdes 6/5 1857 för första gången stöld, fylleri, slagsmål och sabbatsbrott. Häktad för brott 29/6 1868 och dömd den 15/7 samma år till 8 månaders straffarbete för övervåld, bruk av livsfarligt vapen och misshandel. Släppt den 10/2 1869.

Anne-Marie Lindblad

Källor

Kyrkböcker Floda, Sköldinge, Björkvik, Stora Malm, Lerbo samt Fångvårdsanstalten i Nyköping.

Floda (D) C:6 (1848-1859) Bild 89
Sköldinge (D) C:3 (1788-1830) Bild 118
Björkvik (D) EI:1 (1686-1758) Bild 263/sid 525 och 258/ sid 515
Stora Malm (D) AI:17a (1832-1835) Bild 3
Stora Malm (D) AI:17a (1832-1835) Bild 10
Stora Malm (D) AI:18a (1836-1840) Bild 11
Lerbo (D) EI:1 (1769-1837) Bild 215
Lerbo (D) AI:19 (1866-1870) Bild 355
Fångvårdsanstalten i Nyköping (D) DIIIc:4 (1868-1880) Bild 10
Lerbo (D) AI:19 (1866-1870) Bild 74/sid 63

Berättelser från Vingåker

Hämtat ur Katrineholms-Kuriren den 23 november 1993

Johan Peter Wåhlin 1786 – 1861.

J.P. Wåhlin var, mellan 1832 och 1861, en stridbar präst i Vingåker och det har gått många historier om hans uppgörelser med församlingsborna. Hans ojämna humör och frispråkighet skaffade honom många motståndare. Han retade många genom sin upprikthet, sitt burdusa leverne och överdrivna nit när det gällde att se om sitt eget hus.

På en sockenstämma hade han begärt att församlingen skulle bekosta innanfönster till prästgården, men fick avslag på sin begäran. - *Då betalar jag mina innanfönster själv, men jag tar dem med mig när jag flyttar*, dundrade Wåhlin. Lars Erson, riksdagsman från Vik blev inte svaret skyldig. – *Dit prosten kommer är det nog så varmt att det inte behövs några innanfönster.*

Täppe-Jonke stod och betraktade en vägstolpe när Wåhlin kommer förbi. – *Vad ser du*? frågade prosten. -*Åh, jag ser bara på vägstolpen, han är lik prästerna,* blev svaret. *Hur så?* undrade Wåhlin. - *Jo, han visar andra vägen men går den inte själv!*

Det starka Marsjökaffet

Många ruskiga berättelser från gamla Vingåker finns nedtecknade, inte minst av Johanna Lundström. Hon berättar bland annat om det starka Marsjökaffet. Där var det en husbonde som blev kär i sin piga, inget ovanligt på den tiden. Men här gick det så långt att han ville röja hustrun ur vägen.

Drängen skickades till en gumma i Berga backe för att köpa ”lite vitt” (arsenik). Giftet smusslades sedan ned i hustrun kaffe och hade avsedd verkan. Kvinnan dog. Orsaken uppdagades så småningom. Av den tragiska händelsen blev det sedan ett talesätt som levde kvar länge: ”Du bjuder väl inte på Marsjökaffe?”

Avs:
KFV Släktforskarförening
c/o Anders Nilsson
Jägaregatan 56
643 31 Vingåker

B PP Sverige, Port Payé

Nya medlemmar sedan förra numret av KFV-forskaren

Lennart Wik, Katrineholm

Bo A J Andersson, Sigtuna

Vi hälsar Lennart och Bo välkommen till vår förening!

Program våren 2021 (preliminärt—mer information kommer)

Jourhavande släktforskare i Flen,

Jourhavande släktforskare på ABF i Katrineholm **28/1 14.30-16.30 25/2, 24/3, 22/4**

Jourhavande släktforskare i Vingåker **26/1, 23/2, 23/3, 27/4,** Takåsen, Eriks Dahlbergs väg i Vingåker, 17.30-19.30

Årsmöte 24 februari

Offentliga avrättningar 16 mars

Arkiv Digital, Niklas Hertzman i 13 april

Utflykt till Högsjö 6 maj

Läs mer på föreningens webbsida www.kfvslakt.se

